РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ
СЕКТОР ЗА СРЕДЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ И ОБРАЗОВАЊЕ ОДРАСЛИХ

САРАДНИЧКО УЧЕЊЕ У СИСТЕМУ СТРУЧНОГ ОБРАЗОВАЊА

ШКОЛА: ТЕХНИЧКА ШКОЛА „ДРВО АРТ”, СТАРИ ГРАД, БЕОГРАД

ТЕМА САРАДНИЧКОГ УЧЕЊА: „МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА”

ЗАВРШНИ ИЗВЕШТАЈ САРАДНИЧКОГ ТИМА

Београд, април 2026.

САДРЖАЈ

УВОД....3
1. САРАДНИЧКО УЧЕЊЕ И ОСИГУРАЊЕ КВАЛИТЕТА СТРУЧНЕ ШКОЛЕ....4
2. ИЗВЕШТАЈ ШКОЛСКОГ ТИМА....6
3. РАДИОНИЦА САРАДНИЧКОГ УЧЕЊА....10
4. РЕФЛЕКСИЈА САРАДНИЧКОГ ТИМА НА КЉУЧНА ПИТАЊА....14
5. ЗАКЉУЧАК....27
6. ПРИЛОЗИ....29

Суфинансирано средствима Европске уније. Изнесени ставови и мишљења су ставови и мишљења аутора и не морају се подударати са ставовима и мишљењима Европске уније или Европске извршне агенције за образовање и културу (ЕАЦЕА). Ни Европска унија ни ЕАЦЕА не могу се сматрати одговорнима за њих.

УВОД

Завршни извештај представља свеобухватну, аналитички засновану и стручно утемељену повратну информацију школи укљученој у процес сарадничког учења. Сачињава се након реализације свих планираних активности и заснива се на систематском прикупљању, анализи и тумачењу релевантних података и увида.

Процес који претходи изради Завршног извештаја обухвата припремне активности: усаглашавање и договоре са Школом, израду промотивног материјала – по избору Школе, припрему Агенде радионице, достављање Извештаја о самовредновању од стране Школе, прибављање информација кроз одговоре Школе на додатна питања Сарадничког тима, реализацију уводне радионице, праћење процеса рада и учествовање на отварању изложбе радова насталих на Међународној креативној радионици „Дизајн игралиште – Design Playground" на тему подна лампа, реализацију активности представљања обука које би Школа реализовала као екстерни провајдер у оквиру Еразмус+ програма, као и спровођење свеобухватне рефлексије и анализе Извештаја о самовредновању и повратних информација прикупљених током радионице.

Сврха Завршног извештаја је да, на основу интегралне анализе прикупљених података, пружи стручно утемељену, аналитичку и развојно усмерену повратну информацију о мерама осигурања квалитета које је Школа представила у Извештају о самовредновању на одабрану тему, а које је разматрао Сарадднички тим.

Посебан значај Завршног извештаја огледа се у томе што сваку меру осигурања квалитета сагледава прецизно, аргументовано и у контексту релевантних доказа прикупљених из више извора. На тај начин извештај обезбеђује објективну и аналитички засновану процену постојећих пракси, уз истовремено препознавање развојних потенцијала школе.

Истовремено, извештај омогућава јасно уочавање постојећих снага које је потребно даље развијати, као и области које захтевају додатну пажњу и унапређивање.

Он не представља само преглед постојећег стања, већ служи као подршка школи у планирању даљег развоја, подстичући отвореност ка новим приступима и решењима, у складу са националним контекстом, нормативним оквиром и реалним ресурсима којима школа располаже.

Јасноћа, концизност и аргументованост изнетих налаза и препорука чине Завршни извештај поузданом основом за даље планирање, доношење одлука и систематско унапређивање квалитета образовно-васпитног рада.

Истовремено, он обезбеђује заједнички референтни оквир за дефинисање приоритетних активности које ће усмеравати даљи развој школе у односу на одабрану тему.

1. САРАДНИЧКО УЧЕЊЕ И ОСИГУРАЊЕ КВАЛИТЕТА СТРУЧНЕ ШКОЛЕ

Према приступу EQAVET мреже, сарадничко учење (*peer reviews* – рецензије колега у буквалном преводу и ужем значењу) се, сходно европској VET препоруци, дефинише као добровољна активност сарадничког учења са циљем подршке транспарентности и унапређивању процеса осигурања квалитета на нивоу система, а на основу јединствене методологије која, уз прилагођавање потребама специфичних националних VET система, треба да идентификује главне снаге и изазове и препозна потенцијал и простор за унапређивање. Другим речима, овај приступ омогућава да се, уз подршку свих релевантних актера, партнера и заинтересованих страна (у улози „критичких пријатеља"), идентификују области за даљи развој и унапређивање како би се одговорило на актуелне и будуће изазове.

Уважавајући дефиницију EQAVET мреже, сарадничко учење се (у контексту ове сарадње) може дефинисати као низ пажљиво планираних групних активности које омогућавају да се:

- ✓ кроз партиципативни и партнерски приступ одређеној теми или „проблему" он боље сагледа из различитих перспектива,
- ✓ постигне заједничко разумевање снага, изазова и могућности, те да се
- ✓ препознају даљи правци развоја и осигурања квалитета система средњег стручног образовања у одређеном домену.

Наведени приступ сарадничког учења у систему стручног образовања има за циљ да се подстакне сарадња, међусобно учење и подршка између различитих актера у систему стручног образовања у нашој земљи. Поред тога, наведено је да активности треба да поспеше имплементацију стандарда и индикатора Европског референтног оквира за осигурање квалитета у стручном образовању и обуци (EQAVET) и промовише самоевалуацију као важан инструмент за осигурање квалитета.

Сарадничко учење у систему стручног образовања се реализује у склопу развојних активности Министарства просвете намењених стручним школама у оквиру Пројекта 4001 – Оптимизација мреже средњих школа и подршка раду Националне референтне тачке и уз подршку Пројекта „Национална референтна тачка Србија 2 – стручно образовање и обука за будућност (VET4F)", који се суфинансира средствима ЕУ, кроз програм Еразмус+.

За реализацију наведених активности Школа и Министарство просвете склопили су Уговор о реализацији. Установа је за покривање трошкова наведених активности добила финансијска средства предвиђена финансијским планом Министарства у оквиру Пројекта 4001 – Оптимизација мреже средњих школа и подршка раду Националне референтне тачке.

Модел сарадничког учења представља развојно оријентисан приступ унапређивању квалитета који је уско повезан са другим инструментима осигурања и процене квалитета, као што су самовредновање, спољашње вредновање и хоризонтално учење.

Сличност ових инструмената огледа се у заједничком циљу: унапређивању квалитета рада школе на основу анализе релевантних показатеља и доказа. Сви они полазе од дефинисаних стандарда и мера осигурања квалитета, подстичу рефлексију о постојећој пракси и идентификацију снага и области за унапређивање.

Међутим, постоје и јасне разлике у њиховој улози и приступу. Самовредновање је интерни процес у којем школа самостално процењује сопствени рад, док је спољашње

вредновање екстерни, формализовани процес који спроводе надлежне институције са циљем објективне процене степена остварености стандарда. Хоризонтално учење заснива се на размени искустава и примера добре праксе међу школама.

Сарадничко учење, за разлику од наведених инструмената, интегрише елементе свих ових приступа: заснива се на доказима као и самовредновање, ослања се на стручну повратну информацију слично спољашњем вредновању, али истовремено има изразито развојни и партнерски карактер, ближи хоризонталном учењу. Његова специфичност огледа се у структурираном дијалогу, заједничкој анализи и креирању реалистичних, одрживих препорука које школу воде ка унапређивању праксе.

Тако посматрано, ови инструменти не представљају изоловане механизме, већ међусобно повезан систем подршке квалитету, у коме сваки има своју улогу, а њиховом синергијом се обезбеђује свеобухватан и одржив развој школе.

У процесу сарадничког учења учествовали су Школски тим установе, који је формирао директор установе, Сараднички тим који је формирало Министарство просвете и у даљим активностима представници релевантних институција.

Техничка школа „Дрво арт” из Београда имала је задатак да спроведе следећих 5 активности/корака:

1. Одабере тему/област квалитета у којој установа постиже значајне резултате или представи тему/област квалитета у којој установа жели да се развија у будућности.
2. Изради Извештај о самовредновању на наведену тему.
3. Организује радионицу сарадничког учења на којој ће Сарадничком тиму и осталим сарадницима бити представљен Извештај о самовредновању, након чега би се спровела вођена дискусија о дефинисаним развојним питањима/дилемама и добила прва експертска повратна информација од чланова Сарадничког тима.
4. Припреми Акциони план за унапређење након добијеног Завршног извештаја и његове анализе у оквиру Школског тима.

2. ИЗВЕШТАЈ ШКОЛСКОГ ТИМА

Избор теме „Међународна сарадња” као предмета самовредновања и кључне области процеса сарадничког учења представља промишљен и развојно утемељен корак Школе, заснован на реалном сагледавању сопствених капацитета, постигнућа и стратешких опредељења. Ова област је у Техничкој школи „Дрво арт” препозната не само као сегмент рада у коме Школа остварује изузетне резултате, већ и као један од кључних механизама даљег унапређивања образовно-васпитног процеса и осталих аспеката рада. У том смислу, међународна сарадња функционише као интегративни фактор који повезује наставу, развој компетенција ученика, професионални развој наставника и позиционирање школе у ширем образовном и стручном контексту. У прилог наведеној тврдњи могу се издвојити следећи показатељи који јасно указују на висок ниво развијености међународне сарадње:

- континуирана и садржајна реализација активности међународне сарадње већ 18 година;
- већи број међународних партнера са којима се остварују различити облици сарадње;
- укљученост скоро половине наставника у активности међународне сарадње;
- директорка је члан *Националног тима за подршку мобилности у стручном образовању;*
- препознатљивост Школе по Међународној креативној радионици „Дизајн игралиште – Design Playground”, која се спроводи од 2009. године;
- мотивисаност запослених – 58% наставника је заинтересовано за учешће у активностима међународне сарадње, међу којима 80% влада најмање једним страним језиком (енглески, италијански, шпански, француски, немачки, грчки и руски);
- спољашња видљивост и углед Школе као пожељног и поузданог партнера у међународним активностима итд.

Одабрана тема „Међународна сарадња” у потпуности је функционално повезана са стандардима 5.5. и 6.6. *Стандарда квалитета рада установе* („Службени гласник РС – Просветни гласник”, бр. 14/18 и 1/24), јер се управо кроз њу јасно сагледава позиционираност Школе као центра иновација и васпитно-образовне изузетности, као и њена опредељеност за системску подршку иницијативама и развоју предузетничког духа свих актера образовно-васпитног рада. Активности међународне сарадње омогућавају континуирано преиспитивање и унапређивање наставне праксе, размену знања и искустава унутар Школе и са партнерима, као и креирање и промовисање примера добре праксе и образовних решења насталих на основу акционих истраживања, чиме се директно доказује присутност индикатора стандарда 5.5. Истовремено, кроз развој и реализацију међународних пројеката, умрежавање са различитим институцијама и активно укључивање ученика и наставника у аутентичне активности, Школа подстиче предузимљивост, развој кључних компетенција и иницијативу свих циљних група, чиме непосредно одговара на захтеве стандарда 6.6. Сарадnички тим је имао увид и у *Извештај о спољашњем вредновању Техничке школе „Дрво арт”,* које је реализовано у децембру 2025. године и у којем је општи квалитет рада Школе оцењен највишом оценом 4. Овим *Извештајем* је, такође, процењено да су оба наведена стандарда у потпуности остварена (ниво 4), што додатно потврђује висок квалитет рада Школе у овој области и њену јасну развојну оријентацију.

Извештај о самовредновању на одабрану тему, који је доставио Школски тим, показује висок степен аналитичности и систематичности, као и јасну свест о значају

интернационализације као стратешког правца развоја Школе. Изузетно је важно што је ова тема укључена у сва кључна школска документа, што указује на континуитет у планирању и реализацији активности, као и на постојање дугорочне визије. Међународна сарадња се не посматра као додатна или спорадична активност, већ као саставни део школске праксе који директно доприноси остваривању образовних исхода и развоју кључних и међупредметних компетенција ученика. Овакву оријентацију поткрепљује и чињеница да Школа има и *План интернационализације* као посебан документ.

Квалитет рада Школе у овој области посебно се огледа у разноврсности и комплексности реализованих активности. Успостављена мрежа партнерстава са институцијама и установама из различитих европских земаља, дугогодишње учешће у међународним пројектима и опредељење и оспособљеност Школе да буде не само учесник већ и иницијатор и носилац значајних активности, указују на висок ниво организационих и професионалних капацитета. Оваква позиција омогућава Школи да свој рад континуирано обогаћује новим искуствима, али и да активно доприноси развоју образовне праксе у ширем контексту. Посебну вредност представља чињеница да су активности међународне сарадње усмерене ка непосредном укључивању ученика (од којих је 35,43% из осетљивих друштвених група) у аутентичне и креативне процесе учења. Оне омогућавају ученицима да развију стручне, социјалне и интеркултуралне компетенције, да се афирмишу у међународном окружењу, прошире знања о заједничкој европској баштини, повећају свест о одрживом развоју и заштити животне средине и стекну искуства која превазилазе оквире формалног образовања. Истовремено, наставници и стручни сарадници кроз учешће у овим активностима унапређују своје професионалне компетенције, размењују искуства са колегама из других образовних система, доприносе модернизацији наставне праксе, повећавају атрактивност образовања одраслих и увиђају значај целоживотног учења као основ за унапређивање сопственог професионалног развоја и каријерних могућности.

Извештај указује и на висок степен видљивости и препознатљивости Школе, како у локалној заједници тако и на националном и међународном нивоу. Школа није видљива искључиво у уско образовном смислу подручја рада за које образује ученике (Шумарство и обрада дрвета и Култура, уметност и јавно информисање), већ и у ширем општеобразовном, васпитном, културном и најширем друштвеном контексту, кроз усклађивање свог рада и промовисање савремених образовно-васпитних политика и европских развојних приоритета, као што су: инклузивно образовање, развој међупредметних компетенција, унапређивање културе (само)вредновања, превенција насиља и системска подршка социјалној инклузији. Оваква видљивост није резултат појединачних активности, већ систематског и дугорочног рада, који је довео до позиционирања Школе као компетентног, стабилног, респектабилног и атрактивног партнера у различитим облицима сарадње. У том смислу, може се констатовати да Школа у значајној мери остварује прописане стандарде квалитета који се односе на иновативност, изузетност и отвореност ка окружењу.

Истовремено, извештај Школског тима одликује се израженом рефлексивношћу и спремношћу да се критички и проактивно сагледају уочени изазови. Посебно је значајно што су идентификовани аспекти који се односе на одрживост постојећег модела међународне сарадње објективно сагледани, пре свега у погледу расподеле одговорности и укључености већег броја запослених. Овај увид указује на висок ниво професионалне зрелости, јер Школа препознаје да квалитет и обим активности морају бити праћени и адекватним развојем људских ресурса и унутрашњих организационих механизама. У том контексту, као један од

кључних праваца развоја издваја се потреба за даљим јачањем системског приступа управљању међународном сарадњом кроз ширење круга запослених који активно учествују у планирању, реализацији и евалуацији активности, као и у извештавању о спроведеним пројектима. То подразумева не само развој специфичних компетенција већ и унапређивање организационе културе у смеру веће дистрибуције одговорности, сарадње и заједничког преузимања иницијатива. На тај начин би се додатно оснажила одрживост постојећих и створили услови за даљи развој и диверзификацију активности.

Полазећи од свеобухватне анализе достављеног извештаја, Сараднички тим констатује да се квалитет рада Техничке школе „Дрво арт" у области међународне сарадње може проценити као изузетно висок, да представља пример добре праксе и образовно-васпитне изузетности, са јасно дефинисаним стратешким опредељењем, развијеним партнерствима, континуитетом активности, значајним резултатима и видљивим утицајем на развој ученика и запослених. Препознати изазови не умањују ова постигнућа, већ представљају снажну полазну основу за даље унапређивање и оснаживање система, што указује на висок степен професионалне зрелости Школе и њену спремност за даљи развој и још значајније позиционирање као релевантног и препознатљивог актера у области међународне сарадње.

Питања која је Школски тим идентификовао су:

1. Како обезбедити дугорочну одрживост интернационализације кроз веће укључивање запослених у писање и управљање пројектима и развој потребних компетенција?
2. Да ли, у условима ограничених људских ресурса, задржати постојећи обим и врсту међународних пројеката или се усмерити ка сложенијим и захтевнијим пројектима?
3. Како унапредити мотивацију и спремност запослених за активно учешће у међународној сарадњи, уз превазилажење административних, језичких и других компетенцијских баријера?
4. Да ли Школа треба да постане екстерни провајдер обука у оквиру Еразмус+ програма, у складу са својим ресурсима и капацитетима?

Кључна питања која је Школски тим идентификовао у оквиру Извештаја о самовредновању у потпуности су усклађена са темом сарадничког учења „Међународна сарадња", јер се фокусирају на јачање капацитета установе, теже да дефинишу стратешке правце развоја, идентификују кључне баријере за партиципацију и преиспитују потенцијал за екстерно позиционирање. Ова питања не третирају интернационализацију као споредан процес, већ као суштинску полугу развоја школе.

Наведена питања пружила су јасну слику Сарадничком тиму о областима у којима је Школу потребно подржати и дефинисати смернице за унапређивање квалитета образовно-васпитног рада. Након достављања Извештаја о самовредновању, а у циљу свеобухватнијег и прецизнијег сагледавања појединих аспеката приказаног стања и бољег разумевања контекста рада Школе, Сараднички тим је Школи упутио додатна питања ради појашњења, допуне и продубљивања анализе релевантних увида.

Додатна питања:

SWOT анализа

1. Колико наставника стручних (и којих струка), а колико наставника општеобразовних предмета је до сада било укључено у међународне активности? Колико њих је учествовало у три и више пројеката?

2. У којој мери и на који начин школа користи могућности европске платформе за сарадњу школа и наставника eTwinning?

Процес (само)вредновања

3. На који начин школа развија предузетничко образовање и предузетнички дух ученика?

Визија Школе

4. Какве су могућности за сарадњу и да ли је школа до сада остваривала међународну сарадњу са школама из ваневропских држава (нпр. Јапан, Јужна Кореја, Кина, САД, бивше совјетске републике – Руска Федерација, Азербејџан, Таџикистан, Узбекистан...)?

Кључна питања

5. Које стратегије сматрате најефикаснијим, осим финансијске надокнаде, да би се мотивисали запослени да учествују у припреми, писању, управљању и евалуацији међународних пројеката? Који је оптималан број запослених које би требало укључити у писање и управљање пројектима?

Концепт активности

6. На којим међународним излагањима бисте желели да ваши ученици представе своје радове (размотрити за све образовне профиле)?

7. Да ли је Техничка школа „Дрво арт" до сада акредитовала неке програме стручног усавршавања наставника, васпитача и стручних сарадника у Републици Србији? Уколико јесте, наведите које и у којим циклусима стручног усавршавања?

8. Полазећи од постојећих људских и материјалних ресурса, коју врсту обука би школа могла да припреми и реализује у својству екстерног провајдера обука у оквиру Еразмус+ програма?

Одговори Школе су саставни део Завршног извештаја (Прилог 1).

3. РАДИОНИЦА САРАДНИЧКОГ УЧЕЊА

Припремне активности Сарадничког тима за реализацију радионице

Припреме за спровођење радионице сарадничког учења обухватиле су више координисаних корака у сарадњи са Школом:

- Потписани су уговори између Школе и Сарадничког тима.
- Након достављеног Извештаја о самовредновању Школе, извршена је анализа извештаја, која је била предмет дискусије на првом састанку Сарадничког тима.
- Након достављања одговора Школског тима на додатна питања, консолидовани су поједини увиди из Извештаја о самовредновању и јасније је сагледан контекст Школе у вези са кључним питањима, што је био предмет дискусије на другом састанку Сарадничког тима.
- На основу консултација са Школским тимом, израђена је **Агенда радионице сарадничког учења** (Прилог 2).
- Израђен је Евалуативни **Упитник за евалуацију радионице сарадничког учења** (Прилог 3), како би се добили повратни подаци од учесника.

Ове активности обезбедиле су темељну припрему, координацију и стручну основу за успешну реализацију радионице и квалитетну повратну информацију Школи.

Активности Сарадничког тима на радионици

Како би било обезбеђено присуство и остварен увид у квалитет сарадње Техничке школе „Дрво арт" са две групе међународних партнера, од којих су једни учествовали на Међународној креативној радионици „Дизајн игралиште – Design Playground", а други на програму мобилности, договорено је да се радионица сарадничког учења реализује у два дела. Први део радионице сарадничког учења реализован је у уторак, 3. марта 2026. године, у Техничкој школи „Дрво арт", а учесници су били чланови Школског тима Техничке школе „Дрво арт" – Зорица Ђоковић (директорка), Татјана Митровић, Марија Крпић, Биљана Кнежевић, Тамара Ђорђевић, Гордана Миловановић, Сандра Нинковић, Рада Јаковљевић, Јелена Малетић, Сандра Кнежевић, Драгомир Вучковић и Марија Ђоковић (наставници и стручни сарадници, који су уједно и представници различитих стручних већа, актива и тимова Школе), чланови Сарадничког тима – Миодраг Савовић, Милош Благојевић и Марија Крнета, као и представници партнерских институција и установа: ISIS Bruno Carniello, Брујера (Brugnera), Италија – Francesco Zanchetta (наставник), Kisalföldi ASZC Roth Gyula gerdészeti technikum, Шопрон (Soproni), Мађарска – Ágnes Kiss-Szőke (наставница), Escola de treball, Љеида (Lleida), Шпанија – Jaume Semis Ribes и Gerard Dago Jove (наставници), Uşak İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Ушак, Турска – Nesíme Ertan Özen и Serap Değirmenci Arikan (представнице Директората Министарства образовања за област Ушак) и Школе за дизајн, Београд – Драган Марковић (директор и председник Заједнице уметничких школа Србије).

На овом делу радионице изложен је Извештај о самовредновању Школе на тему „Међународна сарадња". Представљена је лична карта Школе, најважнији међународни пројекти, активности и кратке мобилности у којима је Школа учествовала, акредитације Школе у стручном и у образовању одраслих, примери добре праксе, као што су: стратешка

партнерства – „Инклузивни речник”, дисеминација колегама и широј заједници, учешће у пројектима STESSIE – системска подршка школама у процесу самовредновања и стимулисања социјалне инклузије и *Together for Change* – промовисање критичког мишљења и интегрисања миграната у образовни систем, као и мотивациона прича о ученику мигранту – „од столара до студента ликовне академије”. Посебна пажња посвећена је својеврсном бренду Школе – Међународној креативној радионици „Дизајн игралиште – Design Playground”, усмереној на израду прототипова намештаја и њихово даље излагање на најпрестижнијим изложбама и сајмовима (Милано, Мексико Сити, Сингапур, Мадрид). Поред тога, представљена су и два eTwinning пројекта у којима је Школа учествовала: *Get to know your heritage* и *Tourism symbols of my country*, а поменут је и нови пројекат у области унутрашњег дизајна, чији ће носилац бити Техничка школа „Дрво арт”, који ће се реализовати са партнерима из Турске (peer learning). У другом делу сусрета остварена је конструктивна дискусија свих учесника радионице и изнети утисци о сарадњи у оквиру реализованих активности, са посебним освртом на ефекте остварене међународне сарадње, допринос појединачних институција и установа укупном квалитету и одрживости пројеката у којима учествују, ниво укључености партнера и начин комуникације и координације у реализацији заједничких активности. Учесници су разменили искуства из различитих образовних система, указали на примере добре праксе и идентификовали потенцијале за даље унапређивање заједничких активности. Сви партнери су изузетно високо проценили различите аспекте сарадње са Техничком школом „Дрво арт”.

Представници Сарадничког тима Весна Муратовић Дробац и Миодраг Савовић, у петак, 6. марта 2026. године, присуствовали су отварању Изложбе радова у Музеју примењене уметности у Београду и проглашењу победника Међународне креативне радионице „Дизајн игралиште – Design Playground”, чија је тема била подна лампа. Том приликом остварили су непосредан увид у домете ученичког рада, ниво креативности и ефекте међународне сарадње реализоване кроз овај вид активности. Сви посетиоци, међу којима су били и истакнути стручњаци из области уметности и дизајна, једногласно су потврдили изузетан квалитет свих подних лампи насталих током радионице.

Други део радионице реализован је у петак, 13. марта 2026. године у Техничкој школи „Дрво арт”. На овом делу радионице учествовали су представници Школског тима – Зорица Ђоковић (директорка), Татјана Митровић, Марија Крпић, Биљана Кнежевић, Тамара Ђорђевић, Гордана Миловановић, Сандра Нинковић, Рада Јаковљевић, Јелена Малетић, Сандра Кнежевић, Касија Каллис, Јелена Костић, Момир Шакић, Јелена Шелић, Марина Дукић, Драгана Стојадиновић и Зоран Карадоламовић (наставници, стручни сарадници и организатори практичне наставе, који су уједно и представници различитих стручних већа, актива и тимова Школе) и чланови Сарадничког тима – Миодраг Савовић, Милош Благојевић, Весна Муратовић Дробац и Марија Крнета.

Након приказа кључних питања из Извештаја о самовредновању Школе на тему „Међународна сарадња” и кратке дискусије учесника радионице, представљене су овогодишње међународне активности Школе, од којих се већина односила на инклузивно образовање, као што су: припрема и спровођење ИОП-а 3 – проширеног и продубљеног програма наставе и учења за ученике са изузетним способностима, односно за даровите ученике, индивидуализована наставна подршка ученицима са аутизмом и АДХД-ом, коришћење вештачке интелигенције у инклузивном образовању. Такође је истакнуто и да Школа све више пажње посвећује области образовања одраслих (ЈПОА и ППУ).

Приказана су и три примера програма обука које би Школа реализовала као екстерни провајдер обука у оквиру Еразмус+ програма. Обука *The Design Playground Model: Mastering International Project Leadership in VET* заснива се на дугогодишњем искуству Школе у креирању међународних пројеката и нудила би практичан, „живи" модел учења кроз реалне радне процесе, од конципирања идеје до јавне презентације резултата. Посебна вредност ове обуке огледала би се у развоју лидерских и предузетничких компетенција наставника, сарадњи са Дизајнерском заједницом Београда, уз интеграцију савремених алата, укључујући вештачку интелигенцију и принципе еко-дизајна. Обука *DIGI-CRAFT 4.0: Интегрисани CAD/CAM дизајн процеси у савременој настави* била би усмерена на повезивање дигиталног дизајна и практичне производње кроз примену CAD/CAM технологије, а фокус би био стављен на пројектно учење, индустрију 4.0 и одрживу, циркуларну економију. Полазници би стицали конкретна знања о примени софтверских алата и CNC технологија у настави, као и методичке приступе за њихову интеграцију у учионици. Посебан квалитет ове обуке огледао би се у јасно структурираном процесу који води од дигиталног модела до финалног производа, диференцираном приступу полазницима у складу са њиховим претходним знањима и вештинама, као и у педагошком бонусу који би учесници свакодневно добијали (развијање критичког мишљења, креативности и самовредновања код ученика). Обука *Reading the City Layers: Innovative Methodologies for Teaching Heritage and Identity* доноси интердисциплинарни приступ настави кроз истраживање урбаног простора, повезујући уметност, историју и друштвене науке. Кроз теренски рад, дигиталне алате и добро осмишљене креативне задатке, полазници би се упознали са методама за подстицање креативног мишљења, визуелне писмености и разумевања културног идентитета. Додатна вредност ове обуке огледала би се у интеграцији мултисензорног учења у наставни процес и способности да се локално наслеђе интерпретира на савремен и педагошки релевантан начин.

Представљене концепте обука одликује висок квалитет, заснованост на непосредној повезаности теорије и праксе и савременим педагошким приступима, па можемо констатовати да су у потпуности усклађени са приоритетима Еразмус+ програма. Посебно се истиче њихова практична оријентација, иновативност и применљивост у различитим образовним контекстима, као и јасна интеграција дигиталних технологија и принципа одрживог развоја. Обуке су осмишљене тако да могу да оснаже наставнике као носиоце промена, пружајући им конкретне алате, ресурсе и моделе за непосредну примену у наставном процесу, што значајно доприноси унапређивању свих врста и нивоа средњег образовања и његовој интернационализацији.

Презентовани програми обука које би Школа реализовала као екстерни провајдер у оквиру Еразмус+ програма нису имплементирани у Завршни извештај, због намере Сарадничког тима да се сачувају ауторска права носиоца програма обуке.

Иако су током дискусије уочени одређени изазови (неуједначена мотивација запослених за учешће у међународним пројектима, отпор административним обавезама, потреба за премошћавањем језичких баријера, проблеми несклада са европским праксама приликом реализације дугорочније мобилности у трајању три месеца, препреке са којима би се суочавали у случају креирања сложенијих пројеката попут *capacity building* пројекта у оквиру Еразмус+ програма, изразита тржишна оријентисаност као потенцијални ограничавајући фактор да средња школа постане екстерни провајдер обука), они су разматрани у конструктивном духу, са намером да подстакну Школу и мотивишу је на даљи развој праксе и доследну имплементацију препорука Сарадничког тима. Оваква динамика

радионице потврђује значај сарадничког приступа као модела који подстиче критичко промишљање, развој лидерских капацитета и заједничко креирање решења у функцији континуираног унапређења квалитета свих сегмената образовно-васпитног рада.

Присутни на радионици су попунили евалуативни упитник са циљем прикупљања повратних информација о корисности и ефективности процеса и резултата сарадничког учења. Сви присутни су оценили да су задовољни укупном организацијом процеса сарадничког учења, а у коментарима навели да је био користан, подстицајан и усмеравајући, при чему су посебно истакли значај усмене повратне информације дате на крају радионице.

4. РЕФЛЕКСИЈА САРАДНИЧКОГ ТИМА НА КЉУЧНА ПИТАЊА

Сарадnички тим је настојао да на дефинисана кључна питања пружи конструктивне, стручне и прецизне одговоре, савете и виђења која су заснована на реалном стању и могућностима Школе у актуелном тренутку. При формулисању препорука и смерница посебно се водило рачуна о њиховој остваривости, одрживости и конкретном утицају на унапређење рада Школе.

Циљ повратне информације није само анализа или процена постојећег стања већ и стимулација читавог школског колектива за активну мобилизацију у креирању будућег **Акционог плана**, који ће омогућити систематски рад на проналажењу решења за идентификована питања.

Напомињемо да кључна питања, па самим тим и предложене мере за унапређивање, имају висок степен међусобне повезаности и тематске испреплетаности, услед чега није могуће повући јасне границе између различитих аспеката који се разматрају. Појединачни предлози често истовремено одговарају на више идентификованих питања, што указује на њихову узајамну условљеност и комплементарност. Сходно томе, препоруке је потребно сагледавати и тумачити као део интегрисаног и јединственог приступа унапређивању међународне сарадње Школе.

ОДГОВОРИ НА КЉУЧНА ПИТАЊА КРОЗ ПРЕДЛОГЕ УНАПРЕЂИВАЊА

1. Како обезбедити дугорочну одрживост интернационализације кроз веће укључивање запослених у писање и управљање пројектима и развој потребних компетенција?

Предлози за унапређивање:

Систематско мотивисање наставника и стручних сарадника да учествују у управљању међународним активностима – Школа треба да успостави структуриран и дугорочно одржив систем мотивисања наставника који се укључују у међународне активности, при чему је важно да овај ангажман буде унутар установе препознат као приоритет. Поред смањивања других обавеза овим наставницима (прерасподела обавеза унутар дела 40-часовне радне недеље који се не односи на непосредан рад са ученицима и припрему за наставу), потребно је развити модел награђивања који укључује и одређене материјалне подстицаје (проширена делатност установе, прековремено радно ангажовање, реализација акредитованих обука на националном и европском нивоу итд) и јавно вредновање резултата рада на нивоу Школе и локалне заједнице. Ове мере је пожељно интензивирати док се постепено не формира стабилан тим од најмање четири запослена који ће бити носиоци активности писања и управљања пројектима, уз јасну поделу улога и континуирану подршку руководства Школе.

Поступно јачање капацитета кроз писање мањих пројеката на локалном, националном и међународном нивоу – Препоручује се да Школа приступи развоју пројектних компетенција запослених поступно, кроз иницијално укључивање у писање мање захтевних пројеката на локалном и националном нивоу, који представљају сигуран и подстицајан простор за учење. Ови пројекти омогућавају запосленима да стекну основна искуства у планирању, буџетирању и реализацији активности, уз мањи административни и организациони ризик. Паралелно са тим, Школа може подстицати аплицирање за мање комплексне Еразмус+ пројекте, пре свега у оквиру КА1 активности мобилности, које су организационо једноставније и фокусиране првенствено на професионални развој наставника

и других запослених. Након стицања почетних искустава, могуће је постепено „каскадно" укључивање запослених у писање и управљање захтевнијих пројеката, као што су КА2 партнерства, а потом и у сложеније форме какви су *capacity building* пројекти, који подразумевају висок ниво координације. Оваквим „етапним" приступом Школа систематски гради сигуран и одржив тим наставника и стручних сарадника оспособљених за све нивое пројектног ангажовања.

Узимање у обзир искустава у међународним пројектима приликом запошљавања нових наставника – Приликом запошљавања или преузимања нових наставника, Школа би требало да вреднује искуство кандидата у међународним пројектима и интернационализацији образовања као значајан критеријум. Такође, ниво знања страних језика, као кључна компетенција за рад у међународном контексту, треба да буде један од важних елемената у процесу селекције кандидата. Оваква пракса би допринела јачању људских ресурса установе и допринела би бржем укључивању нових наставника у постојеће активности. Истовремено, Школа на овај начин шаље јасну поруку да јој је интернационализација стратешко опредељење и важан сегмент професионалног профила запослених.

Менторско укључивање нових наставника у међународне пројекте - Потребно је успоставити формализован модел менторства који ће омогућити да се нови наставници постепено укључују у међународне пројекте уз подршку искуснијих колега. Ментори би имали улогу да пренесу конкретна знања и вештине, али и да помогну у превазилажењу административних и организационих изазова. Овакав приступ не само да убрзава процес учења већ и доприноси изградњи културе сарадње и поверења унутар колектива. Такође, уколико је неко од запослених похађао обуке које се односе на припрему и реализацију европских пројеката, пожељно је да се након обуке организује интерна дисеминација стечених знања и вештина, како би користи имао читав колектив. Школа би требало да развије континуиран систем стручног усавршавања унутар установе који укључује обавезну размену искустава из међународних пројеката кроз излагања, радионице, тематске састанке, презентације или студије случаја на састанцима стручних органа Школе. Овакви облици рада доприносе јачању заједничке визије и разумевања значаја интернационализације.

Развој међупредметних компетенција ученика – Потребно је систематски оснаживати наставнике за развој међупредметних компетенција код ученика, са посебним фокусом на предузетничку компетенцију. То подразумева подстицање учешћа ученика у различитим облицима учења заснованих на практичном раду – пројектима, такмичењима, конкурсима, смотрама, студијама случаја, волонтерским активностима, као и развијање сарадње са релевантним институцијама, организацијама и привредом. Овакви начини развијања предузимљивости и оријентације ка предузетништву омогућавају ученицима да повежу знања из различитих области, развијају критичко мишљење, креативност, тимски рад и комуникационе вештине и да их примене у реалним животним ситуацијама. У том контексту, Школа може континуирано упућивати ученике и наставнике за учешће на догађајима, као што су *Смотра ученичких компанија Србије* и *Пословни изазов*, које се налазе у *Календару такмичења и смотри ученика средњих школа,* као и на фестивале, радионице и позиве у организацији Привредне коморе Србије, Националне службе за запошљавање, Центра за промоцију науке, факултета, високих струковних школа, научних института и различитих удружења. Оваквим приступом школа не само да унапређује квалитет наставе већ и подстиче примену знања и вештина у аутентичном контексту, припремајући их за даље образовање, тржиште рада и активно учешће у друштву.

Аплицирање за статус модел установе – Сарадднички тим је једногласно проценио да би Техничка школа „Дрво арт” требало да размотри могућност аплицирања за статус модел установе у области међународне сарадње / интернационализације образовања, у складу са *Правилником о модел установи* („Службени гласник РС”, бр. 10/19). Томе у прилог иде и чињеница да су у процесу спољашњег вредновања, које је спроведено у децембру 2025. године, сви стандарди области квалитета *Етос* и *Организација рада школе, управљање људским и материјалним ресурсима* остварени у потпуности (ниво 4). Овај процес подразумева систематизацију постојећих пракси, јасно дефинисање кључних стандарда квалитета у којима Школа остварује изузетне резултате и доприноси унапређивању образовања и васпитања. Добијање статус модел установе допринело би већој видљивости Школе и њеном позиционирању као примера добре праксе у наведеном аспекту рада на националном нивоу. Приликом аплицирања за статус модел установе подршку Школи може пружити Школска управа Београд, као и школе које су раније стекле статус модел установе у некој другој области, односно аспекту рада.

Оснивање ученичке задруге – Основање ученичке задруге може представљати значајан ресурс за повезивање предузетничког учења и међународних активности школе. Као организован и трајан облик ученичког предузетништва, задруга омогућава континуитет активности независно од појединачних иницијатива наставника. Кроз производне, дизајнерске и промотивне активности, ученици и наставници добијају прилику да развијају конкретне пројекте који се лако повезују са међународним програмима као што је Еразмус+, чиме се отвара простор за континуирану међународну сарадњу. Истовремено, задруга може да остварује сопствене приходе, који се могу усмерити на суфинансирање мобилности, учешћа у пројектима и унапређивање услова за рад, што додатно смањује зависност школе од спољашњих извора финансирања. Поред тога, активности ученичке задруге доприносе већој видљивости школе кроз учешће на сајмовима, изложбама, такмичењима и смотрама (нпр. *Републичка смотра ученичких задруга*), као и кроз сарадњу са институцијама, организацијама и привредом. Овакво позиционирање школе као активног и поузданог партнера, могло би додатно да олакша укључивање у међународне мреже и пројекте. Све наведено указује да ученичка задруга представља одржив модел који интегрише учење, рад и међународну сарадњу, чиме се интернационализација природно интегрише у свакодневни живот и рад школе.

Увођење дигиталног портфолија запослених – Препоручује се увођење јединственог дигиталног портфолија наставника и стручних сарадника којим би се систематски бележило њихово учешће у међународним активностима и пројектима и остварена постигнућа. Овај алат би могао да буде јавно доступан на нивоу школе, чиме се јача транспарентност. Поред тога, портфолио би могао да служи и као важан ресурс у процесу напредовања у звања наставника и стручних сарадника и праћења њиховог професионалног развоја.

Континуирано унапређивање језичких компетенција запослених – Да би осигурала дугорочну одрживост интернационализације, Школа би требало систематски да ради на унапређивању језичких компетенција запослених за комуникацију на страним језицима кроз упућивање на доступне обуке, платформе и програме, али и кроз организовање интерних курсева на нивоу установе. Посебно је важно обезбедити бољу информисаност и промоцију постојећих ресурса, као што је OLS платформа у оквиру Еразмус+ програма, како би се њен потенцијал у потпуности искористио. Разматрање могућности проширене делатности Школе

у области развијања језичких компетенција може додатно допринети одрживости и доступности ових активности.

2. Да ли, у условима ограничених људских ресурса, задржати постојећи обим и врсту међународних пројеката или се усмерити ка сложенијим и захтевнијим пројектима?

Предлози за унапређивање:

Пажљиво балансирање између постојећих успешних активности међународне сарадње и нових пројеката – Школа би требало да успостави јасан стратешки оквир који омогућава балансирање између одржавања постојећих, доказано успешних активности и увођења нових пројеката. Постојеће међународне активности доносе Школи вишеструке користи: доприносе професионалном развоју запослених, унапређују образовно-васпитни рад, афирмишу креативне потенцијале ученика и наставника, јачају институционални углед и позиционирају Школу као препознатљивог и релевантног актера у систему образовања и васпитања Републике Србије и ширем међународном контексту. Са друге стране, увођење нових пројеката омогућава отварање ка неким новим, иновативним приступима, ширење партнерске мреже, приступ новим изворима финансирања и континуирано унапређивање наставне праксе у складу с савременим образовним трендовима. Да би се успоставио овај баланс, неопходно је редовно анализирати постојеће међународне активности у погледу квалитета, ефеката, оптерећења и мотивације запослених, као и процењивати реалне кадровске и организационе капацитете Школе за увођење нових иницијатива. Планирање нових пројеката треба да буде засновано на јасно дефинисаним развојним циљевима и приоритетима Школе. Оваквим приступом Школа избегава ризик од преоптерећења запослених и осигурава стабилан и одржив развој интернационализације.

Задржавање и даљи развој препознатљивих активности – Након праћења активности, а поготову након присуствовања отварању изложбе, проглашењу победника и увида у креативне продукте рада и ефекте радионице реализоване почетком марта 2026. године на тему подна лампа, Сарадднички тим заступа јасан и недвосмислен став да Школа треба да настави са даљом реализацијом Међународне креативне радионице „Дизајн игралиште – Design Playground". Ова радионица представља јединствен и аутентичан модел повезивања стручног образовања у области обраде дрвета, креативних индустрија и европске сарадње, који Школа развија више од петнаест година и који је постао њен препознатљив бренд на националном и међународном нивоу. Њена вредност не огледа се само у квалитету финалних производа већ и у процесу учења који укључује тимски рад, примену знања и вештина у реалном контексту и развој предузетничког начина размишљања код ученика. Додатно, континуитет реализације ове радионице обезбеђује стабилност партнерске мреже и учвршћује позицију Школе као поузданог и иновативног партнера у међународним оквирима. Управо у условима идентификованих претњи – смене генерације у партнерским школама, пораста конкуренције и могућих промена у оквиру Еразмус+ програма – очување и даљи развој ове радионице постаје стратешки важно средство очувања видљивости и утицаја Школе. Препоручујемо да Школа настави да ради на осавремењивању „Дизајн игралишта" кроз увођење нових тема, технологија, облика сарадње и начина презентовања резултата рада, али и на диверсификацији извора финансирања. Истовремено, потребно је активно радити и на идентификацији и успостављању нових партнерстава, водећи рачуна о њиховој поузданости и компатибилности са циљевима радионице.

Значајније коришћење eTwinning платформе за проширење пројектних капацитета Школе – Сарадnички тим је констатовао да је учешће Школе у eTwinning пројектима несразмерно мало у односу на интензитет и ниво осталих међународних активности. Наиме, према подацима добијеним од Школе, ученици и наставници су учествовали у свега два eTwinning пројекта, што указује на скроман обим овог вида пројектног ангажовања. Школа би требало да систематски планира учешће у eTwinning пројектима, као приступачном и флексибилном механизму за укључивање већег броја наставника у међународну сарадњу. Реч је о безбедној, затвореној онлајн заједници намењеној наставницима и школама у Европи, која омогућава повезивање, размену и заједнички рад на пројектима, а у чијем раду учествује преко милион наставника из нешто мање од три стотине хиљада школа из готово свих европских и неких граничних држава са других континената, при чему је до сада реализовано преко 160 000 пројеката у којима је учествовало више од три милиона ученика. Платформа функционише тако што наставници креирају или се прикључују пројектима у оквиру којих ученици сарађују са вршњацима из других земаља, користећи дигиталне алате у контролисаном и сигурном окружењу, што омогућава стицање првих искустава и постепено грађење капацитета за сложеније облике сарадње. Посебна вредност eTwinning платформе огледа се у изузетно широком спектру тема из свих наставних области, што омогућава њено интегрисање у различите предмете и школске контексте.

Како ова платформа омогућава реализацију мање захтевних пројеката у којима је могуће избећи чак и језичку баријеру (неки пројекти се реализују на српском или на језицима бившег југословенског простора), препоручује се укључивање већег броја наставника и стручних сарадника, пре свега оних без претходног искуства, као почетни корак у њиховом оснаживању за учешће у сложенијим међународним пројектима. Сарадnички тим предлаже да свако стручно веће у школској 2026/2027. години реализује један до два eTwinning пројекта, при чему се препоручује да избор пројекта буде заснован на иницијативи самог стручног већа, у складу са интересовањима ученика и наставника, актуелним развојним циљевима Школе и програмима наставе и учења. Поред тога, eTwinning представља и структуриран систем стручног усавршавања наставника, у оквиру којег су доступни различити облици стручне подршке и учења – кратки онлајн курсеви, вебинари, тематске групе и професионалне заједнице у којима наставници размењују искуства, примере добре праксе и наставне материјале, чиме се додатно подстиче њихов професионални развој и спремност за укључивање у захтевније међународне пројекте.

Постепено увођење сложенијих пројеката (нпр. *capacity building*) – Увођење сложенијих пројеката треба да буде засновано на фазном приступу, при чему се најпре јачају пројектни капацитети Школе кроз једноставније форме сарадње, у складу са постепеним развојем компетенција запослених. Овај процес би подразумевао кретање по нивоима сложености Еразмус+ програма – од eTwinning активности као улазних и иницијалних форми међународне сарадње, преко KA1 мобилности и мањих партнерстава у оквиру KA2, па све до сложенијих партнерских пројеката. Тек након стицања довољног искуства и формирања стабилног пројектног тима од најмање четири члана који поседују одговарајуће компетенције за писање, координацију и управљање пројектима, Школа може приступити најсложенијим облицима сарадње, као што су *capacity building* пројекти. Ови пројекти захтевају висок ниво координације, развијене организационе капацитете и стабилна међународна партнерства. Посебно је важно пажљиво бирати партнере и процењивати њихове капацитете, како би се смањили ризици у реализацији и обезбедила одрживост резултата.

Проширивање сарадње на ваневропске земље – Поред значајне сарадње са европским државама у оквиру Еразмус+ програма, Сарадднички тим предлаже Школи да размотри различите могућности за сарадњу са ваневропским земљама. У одговорима на додатна питања, Школски тим је већ навео да је било покушаја сарадње са Јерменијом, Грузијом и Ираном, али да су се током припремних састанака искристалисали изазови који су негативно утицали на реализацију сарадње. Поред тога, Школски тим је самоиницијативно већ истражио могућности сарадње са Јапаном, Републиком Корејом и Сједињеним Америчким Државама. С тим у вези, Сарадднички тим је током непосредне реализације радионице сарадничког учења доставио Школи и позив за учешће на националном избору радова ученика средњих уметничких школа за учешће на Међународном фестивалу уметности у Токију, као и отворени телеграм Амбасаде Републике Србије у Републици Кореји ради упућивања позива Канцеларије за образовање града Сеула (Seoul Metropolitan Office of Education – SMOE) основним и средњим школама са територије Републике Србије да се укључе у Заједнички час – International Joint Class за школску 2026/2027. годину (Прилог 4). Сарадднички тим препоручује Школи да размотри различите могућности за сарадњу и са партнерима из земаља које показују висок ниво интересовања и културне блискости и са којима имамо потписане споразуме, протоколе и акционе планове о сарадњи, чији је саставни део просветна сарадња, као што су Народна Република Кина, Руска Федерација и Република Азербејџан. Школа би требало да приступи сарадњи са ваневропским земљама стратешки и селективно, имајући у виду идентификоване изазове, као што су језичке баријере, институционална ограничења и политичка нестабилност. Пожељно је искористити постојеће механизме, као што је могућност да се до 20% Еразмус+ средстава потроши на тзв. интернационалне активности које подразумевају сарадњу са земљама које немају права учешћа у Еразмус+ програму, али уз пажљив избор партнера који имају довољне капацитете за сарадњу. Истовремено, Школа може развити и алтернативне облике сарадње, као што су дигитални онлајн програми (нпр. већ поменута сарадња са школама из Сеула). Оваквим приступима се смањују ризици и повећава ефикасност и квалитет успостављене сарадње.

EXPO 2027 Београд као прилика за интернационализацију Школе – Организација и реализација *Међународне специјализоване изложбе EXPO 2027 Београд* представља значајну развојну прилику коју Школа треба стратешки да искористи. Ова манифестација, која ће окупити велики број земаља и институција, може бити платформа за успостављање нових партнерстава, промоцију Школе и укључивање ученика и запослених у међународне активности. Школа може иницирати пројекте, радионице или изложбе које су у складу са тематиком EXPO-а, али и повезати се са релевантним актерима из образовања и индустрије. Правовремено планирање и позиционирање у оквиру овог догађаја може значајно допринети видљивости и интернационализацији Школе.

Укључивање у волонтерске иницијативе и пројекте – Сарадднички тим предлаже да Школа систематски подстиче укључивање ученика и наставника у волонтерске иницијативе и пројекте које су повезане са образовним профилима Школе. Такве иницијативе могу обухватити, на пример, израду кућица за животиње, еколошке акције или уређење јавних простора. Оне могу имати како локални, тако и међународни карактер и представљају природан оквир за развој пројектног учења. Поред унапређивања стручних и предузетничких компетенција, оне доприносе јачању друштвене одговорности и угледа Школе у заједници. Истовремено, оне могу бити полазна основа за укључивање у сложеније пројекте и развој међународне сарадње.

Усмереност ка пројектима који обезбеђују додатне материјалне ресурсе – Школа би требало да идентификује и приоритетно подржи учешће у пројектима који, поред образовне сврхе, доприносе и унапређењу материјалних услова рада. То подразумева праћење различитих фондова, конкурса и програма финансирања, укључујући билатералне донације, као што је подршка амбасада, којима се може обезбедити опрема или инфраструктурна побољшања. При томе је важно повезати ове пројекте са наставним процесом и развојним циљевима Школе. На тај начин се обезбеђује синергија између интернационализације и унапређења услова за рад.

3. Како унапредити мотивацију и спремност запослених за активно учешће у међународној сарадњи, уз превазилажење административних, језичких и других компетенцијских баријера?

<u>Предлози за унапређивање:</u>

Квалитетније информисање о значају међународних пројеката за развој Школе – Недовољна информисаност често представља једну од кључних баријера за активиније укључивање запослених у активности међународне сарадње. Потребно је обезбедити континуирано и систематско информисање о циљевима, значају и резултатима пројеката, као и о конкретним могућностима за укључивање. То подразумева редовне презентације, извештаје прилагођене наставницима и другим запосленим, као и јасно истицање добити коју пројекти доносе ученицима, наставницима, стручним сарадницима и школи у целини. Када запослени разумеју ширу слику и препознају значај ових активности, већа је вероватноћа да ће се активније укључити. На овај начин се гради заједничка визија и повећава унутрашња мотивација колектива.

Професионални развој и стицање нових компетенција, посебно у области квалитета *Настава и учење* – Јачање мотивације запослених за учешће у активностима међународне сарадње у великој мери условљено је њиховим препознавањем личне и професионалне добити која произилази из тог ангажмана. У том смислу, потребно је континуирано повезивати учешће у међународним пројектима са унапређивањем квалитета наставе и учења као једне од кључних области квалитета рада Школе. Томе у прилог иде и чињеница да је управо *Настава и учење* током процеса спољашњег вредновања препозната као област са највећим потенцијалом и простором за даље унапређивање, будући да су сви стандарди ове области остварени у већој мери (ниво 3). Посебан акценат треба ставити на развој компетенција наставника за примену савремених метода наставе које подразумевају активнију улогу ученика и остваривање интеракције међу ученицима, диференцијацију наставног процеса, формативно оцењивање, интердисциплинарни приступ, коришћење дигиталних алата и унапређивање исхода учења. Школа би требало да планира и подржи обуке и активности које ће омогућити наставницима да стечена знања из међународних искустава директно интегришу у наставни процес, чиме се повећава њихова унутрашња мотивација и осећај смислености учешћа у овим програмима. Оваквим приступом интернационализација престаје да буде додатна обавеза и постаје средство за унапређивање основне делатности Школе.

Повећана дисеминација наученог на програмима обука, међународним мобилностима и пројектима – Како би се ефекти учешћа појединаца у међународним активностима пренели на ниво целе установе, неопходно је усталити и унапредити процесе дисеминације. Иако је пракса дисеминације присутна и редовно се реализује, њени ефекти на

образовно-васпитни процес и рад колектива нису у довољној мери искоришћени. Потребно је осмислити најоптималније структуриране облике преношења наученог, као што су интерне радионице, огледни часови, тематски састанци или студије случаја, у оквиру којих ће наставници и стручни сарадници који су учествовали на неком облику међународне сарадње са колегама активно делити конкретне методе, алате и искуства. Важно је да дисеминација буде усмерена на примену у пракси, а не само на опис активности кроз информативне извештаје. На тај начин се јача култура учења унутар Школе и обезбеђује да она постане „лабораторија иновација", а колектив претвара у професионалну заједницу учења.

Шире укључивање наставника општеобразовних предмета у активности међународне сарадње – Подаци указују на неравномерну укљученост наставника у активности међународне сарадње – свега 34,78% наставника општеобразовних предмета учествује у овим активностима, док је код осталих група наставника, стручних сарадника и осталих запослених проценат учешћа већи од 60%. Имајући у виду да је као релевантан критеријум препознато учешће у активностима које подразумевају конкретан ангажман и мобилност (путовање у иностранство), јасно је да постоји значајан простор за повећање обухвата наставника општеобразовних предмета овим активностима. Њихово веће укључивање је важно не само ради правичније расподеле прилика већ и ради јачања интердисциплинарности, подизања квалитета наставе и унапређења кључних компетенција ученика. У циљу реализације овог предлога, потребно је планирати усмеравајуће активности које ће наставницима општеобразовних предмета учинити међународну сарадњу доступнијом и атрактивнијом. То подразумева: циљано информисање и мотивисање наставника кроз интерне презентације могућности за учешће у програмима мобилности и пројектима, осмишљавање и развијање пројеката који тематски одговарају општеобразовним предметима (нпр. језици, математика, друштвене науке, природне науке), увођење менторске подршке наставницима који се први пут укључују у међународне активности, формирање мешовитих тимова наставника ради заједничког учешћа у пројектима, планирање интерних обука усмерених на развој компетенција за учешће у међународним програмима (пројектно планирање, комуникација на страном језику, интеркултуралне вештине) и слично. На овај начин се системски граде капацитети установе и обезбеђује одржив приступ интернационализацији.

Вредновање учешћа у активностима међународне сарадње као облика стручног усавршавања – Мотивација наставника и стручних сарадника у великој мери зависи од тога у којој мери се њихов ангажман препознаје, вреднује и адекватно стимулише унутар саме установе. Поред формалног вредновања учешћа наставника и стручних сарадника у активностима међународне сарадње, у складу са члановима 4, 7, 22. и 23. *Правилника о сталном стручном усавршавању и напредовању у звања наставника, васпитача и стручних сарадника* („Службени гласник РС", бр. 109/21), потребно је посебну пажњу посветити интегрисању, признавању и вредновању учешћа запослених у међународним програмима, скуповима и мрежама у складу са чланом 6. истог *Правилника,* који се односи на стручно усавршавање у установи. Ово подразумева да би се, у складу са развојним циљевима установе, успоставили интерни критеријуми за процену доприноса наставника и стручних сарадника у активностима припреме, управљања и учешћа у различитим облицима међународне сарадње, као и у њиховој дисеминацији. Према *Документу о вредновању сталног стручног усавршавања унутар установе,* ове активности би се могле вредновати већим бројем сати него неке друге активности. Поред тога, неопходно је успоставити јасне механизме јавног

признавања учешћа у међународним пројектима, као што је представљање успешних примера на седницама наставничког већа и других стручних и саветодавних органа и промоција на сајту школе и друштвеним мрежама. На тај начин би се додатно мотивисали запослени и подстицало њихово активно укључивање у интернационализацију.

Подстицање напредовања у звања наставника и стручних сарадника који учествују у активностима међународне сарадње – У овом тренутку у Школи нема наставника и стручних сарадника који су стекли звања. Истовремено, међу запосленима постоје појединци са изузетним професионалним референцама, укључујући саветнике-спољне сараднике Министарства, сараднике оба завода и релевантних стручних друштава и институција. При томе, напредовање у звање, поред професионалне афирмације, подразумева и финансијску стимулацију, која подразумева континуирано увећање плате у распону од 5% до 12% у зависности од стеченог звања, у складу са *Уредбом о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у јавним службама.* Стога би Школа требало да препозна и снажније промовише учешће у међународној сарадњи као значајан фактор у процесу напредовања у звања наставника и стручних сарадника, у складу са критеријумима прописаним *Правилником о сталном стручном усавршавању и напредовању у звања наставника, васпитача и стручних сарадника*. Наиме, бројне активности које се реализују у оквиру међународних пројеката директно кореспондирају са мерилима за стицање звања, посебно у домену иницирања и учешћа у подизању квалитета педагошке праксе, као и у области показаног нивоа компетенција. Учешће у међународним скуповима, вођење радионица, излагања, укључивање у међународне пројекте, креирање и реализација пројектних активности, као и умрежавање са институцијама из иностранства, представљају активности које се могу директно вредновати у оквиру виших нивоа (В и Г) и значајно доприносе испуњавању услова за стицање звања. Због свега наведеног, потребно је да Школа пружи подршку запосленима у процесу планирања њиховог професионалног развоја, тако што ће их информисати о могућностима да кроз међународну сарадњу остваре релевантне показатеље за напредовање, као и да обезбеди саветодавну и организациону подршку у документовању ових активности. Посебно је важно подстицати наставнике и стручне сараднике да преузимају активније улоге у пројектима (координаторске, ауторске, менторске). Поред тога, кроз повезивање индивидуалних планова стручног усавршавања са развојним циљевима Школе у области интернационализације, омогућава се да напредовање у звања постане не само лични циљ запослених, већ и инструмент развоја установе у целини.

Јачање професионалне аутономије у планирању и креирању образовних активности – За развој унутрашње мотивације запослених важно је да осете да имају простор да иницирају и обликују образовне активности у складу са сопственим интересовањима и идејама. Школа би требало да јача капацитете у стварању подстицајног окружења које оснажује аутономију наставника у осмишљавању пројеката и афирмише иницијативу као професионалну вредност. Посебно је важно да се у процесу развоја пројеката грешке не третирају као неуспех, већ као саставни део учења и професионалног раста. Овакво окружење подстиче креативност, смањује страх од неуспеха и охрабрује запослене да се активније укључе у међународне пројекте, што ће дугорочно водити диверзификацији облика и области међународне сарадње.

Подстицање тимског рада и подела послова и одговорности – Међународни пројекти често подразумевају висок ниво организације и ангажовања, што може представљати оптерећење за појединце уколико не постоји адекватна подела рада. Стога је важно

систематски развијати тимски приступ у оквиру стручних органа Школе, у којем се задаци и одговорности равномерно распоређују. Формирање мањих оперативних тимова за поједине активности може значајно олакшати организацију и повећати ефикасност пројеката. Осим тога, заједнички рад доприноси размени знања и идеја, јачању међусобног поверења и осећаја припадности колективу. Оваква организација рада смањује притисак који произилази из кратких рокова, обимних задатака и сложене координације и чини да се одговорност равномерно распоређује унутар тима.

Омогућавање учешћа на међународним изложбама – Учешће на међународним изложбама представља снажан мотивациони фактор, јер омогућава директну промоцију рада ученика и наставника, као и размену искустава са колегама из других земаља. Школа би требало да планира и подржи учешће на релевантним манифестацијама, водећи рачуна о њиховој повезаности са образовним профилима и развојним циљевима школе. Као и до сада, посебну пажњу би требало посветити да се најуспешнијим продуктима Међународне креативне радионице „Дизајн игралиште – Design Playground" сваке године обезбеди учешће на некој од престижних међународних изложби. Ове активности доприносе видљивости Школе, доприносе професионалном усмеравању ученика, омогућавају афирмацију наставника, а могу послужити и као платформа за успостављање нових партнерстава и иницирање нових пројеката. Фокус би требало ставити на учешће на изложбама из области обраде дрвета које је Школа идентификовала као важне – у граду Порденоне у Италији током 2027. године, када овај град носи титулу италијанске престонице културе, на сајмовима Habitat у Валенсији, Wanted Design NYC у Њујорку, сајмовима у Шангају и Келну. Имајући у виду да одсек пејзажне архитектуре није исказао интересовање за међународна излагања, а да одсек ликовне културе није доставио конкретне предлоге, препоручује се да Школа додатно испита интересовања и могућности укључивања у међународне изложбене активности, како би се обезбедила равномернија заступљеност свих образовних профила. Свакако, посебну пажњу би требало посветити представљању и излагању радова сва три образовна профила на *Међународној специјализованој изложби EXPO 2027 Београд*.

Укључивање родитеља у међународне активности Школе – Активније укључивање родитеља може значајно допринети јачању подршке свим активностима Школе, па и оних које се тичу интернационализације. Родитељи могу бити важан ресурс, како у промоцији активности тако и у пружању подршке реализацији појединих пројеката. Потребно је осмислити начине информисања и укључивања родитеља, у складу са препорукама из спољашњег вредновања, како би се развио партнерски однос Школе и породице. Оваква сарадња доприноси бољем разумевању значаја интернационализације и омогућава додатну подршку за ученике и наставнике. Истовремено, укључивање родитеља може додатно оснажити улогу Школе и у локалној заједници.

4. Да ли Школа треба да постане екстерни провајдер обука у оквиру Еразмус+ програма, у складу са својим ресурсима и капацитетима?

<u>Предлози за унапређивање:</u>

Осмишљавање нових и (ре)акредитација обука Школе – Полазећи од сопствених дугогодишњих искустава, препознатљивих пракси и развијених компетенција у области међународне сарадње, уметности, дизајна, инклузије, дигиталних технологија и савремених педагошких приступа, Школа би требало да систематски приступи осмишљавању нових и (ре)акредитацији обука за Каталог програма стручног усавршавања које ће одобравати Завод

за унапређивање образовања и васпитања у новом циклусу. Посебно би требало истаћи да Школа поседује значајно искуство и континуитет у развоју и реализацији програма стручног усавршавања још од 2008. године, и то у областима подршке породици и васпитном раду, професионалног развоја наставника приправника, сарадње са родитељима, планирања наставе усмерене на исходе и примене савремених технологија у домену обраде дрвета. Наведене области указују на чињеницу да је Школа и у претходним циклусима стручног усавршавања препознавала актуелне изазове и потребе образовног система, повезујући педагошке, развојне и стручне аспекте рада наставника. У наредном циклусу акредитације Школа може додатно искористити своје потенцијале у области интернационализације, пројектног учења, креативних индустрија, савремених технологија, стручног образовања и образовања одраслих. Посебно охрабрује чињеница да су током непосредног сусрета представљени програми обука који по свом квалитету, актуелности и структури у потпуности одговарају актуелним трендовима стручног усавршавања запослених у образовању и васпитању и приоритетима Еразмус+ програма.

Развој програма обука заснованих на искуству Школе у међународним пројектима – Сарадnички тим сматра да један од најзначајнијих потенцијала Техничке школе „Дрво арт" лежи управо у њеном богатом и вишегодишњем искуству у реализацији међународних пројеката, мобилности, креативних радионица и партнерских сарадњи. Концепти потенцијалних обука, представљени током непосредне реализације радионице сарадничког учења, показали су висок степен методичке утемељености, иновативности, применљивости и повезаности са реалним образовним контекстом. Сва три програма су јасно показала да Школа има капацитет да развија високо квалитетне међународне програме засноване на непосредном искуству и аутентичној пракси. Обука *The Design Playground Model: Mastering International Project Leadership in VET* посебно се издваја јер је заснована на вишегодишњем искуству Школе у организацији њеног најпрепознатљивијег међународног програма „Дизајн игралиште – Design Playground", који успешно интегрише пројектно учење, дизајн намештаја, предузетништво, интеркултуралност и сарадњу са професионалном заједницом. Са друге стране, програм *DIGI-CRAFT 4.0: Интегрисани CAD/CAM дизајн процеси у савременој настави* показао је да Школа располаже озбиљним стручним и технолошким капацитетима у области CAD/CAM технологија и CNC обраде и њихове интеграције у наставни процес, што представља значајан ресурс у систему средњег стручног образовања и васпитања. Обука *Reading the City Layers: Innovative Methodologies for Teaching Heritage and Identity* додатно је потврдила способност Школе да интердисциплинарно повеже уметност, културно наслеђе, историју и савремене методе учења кроз теренски и истраживачки рад. Поред наведених програма, значајан потенцијал поседују и теме које је Школа навела у одговорима на додатна питања, као што су *Understanding and supporting students with fewer opportunities, Social and emotional learning for successful school, Preventing and intervening in bullying, Conflict management in schools* и *Leadership and management for school principals.* Посебну вредност представља чињеница да су предложене теме истовремено педагошки релевантне, међународно актуелне и директно повезане са искуством и компетенцијама запослених у Школи.

Регистрација Школе као провајдера обука на европској платформи – Сарадnички тим је једногласно проценио да, без икакве дилеме, Школу треба подржати и дати јој јасне смернице да би требало да покрене поступак регистрације и позиционирања као провајдера обука у оквиру Еразмус+ програма. Имајући у виду развијене кадровске капацитете, остварена

међународна партнерства, искуство у организацији међународних радионица и изложби и учешће у бројним пројектима, постоје реални предуслови да се овај потенцијал формализује и учини видљивијим на европском нивоу. Посебно је важно што су предложени програми обука довољно разноврсни да могу одговорити потребама различитих циљних група – од наставника стручних предмета, преко наставника уметничких и општеобразовних предмета, до васпитача, стручних сарадника и директора установа. Програми као што су *Active Art: understanding and enjoying art in the classroom and beyond, The 4Cs: Creativity, Critical thinking, Communication and Collaboration in schools, School visits in Belgrade: Serbian educational system, history and culture, EXPO 2027 Legacy: Empowering teachers for global challenges and innovations* и *Memorial landscapes of Belgrade: Education and the culture of memory* имају потенцијал да репрезентују националне иновативне педагошке приступе, као и да афирмишу специфичне методичке и културолошке моделе образовања. Регистрација у својству провајдера обука на европским платформама омогућила би већу видљивост ових програма, успостављање нових партнерстава и додатно јачање угледа Школе у међународном образовном простору.

Ангажовање запослених као предавача на међународним обукама – Потребно је систематски подстицати запослене да преузимају улоге предавача, као и модератора и организатора међународних обука, студијских посета и програма стручног усавршавања. Школа располаже стручњацима са значајним искуством у међународним пројектима, организацији радионица, примени иновативних методичких приступа, па и у управљању пројектима, што је препознатљиво како кроз Извештај о самовредновању и одговоре на додатна питања тако и кроз квалитет представљених концепата будућих обука. Посебно је важно истаћи да запослени поседују компетенције за реализацију програма који обухватају широк спектар тема – од дигиталних и креативних области до подршке ученицима и управљања кризним ситуацијама. Укључивање већег броја запослених у улози реализатора међународних обука допринело би професионалном развоју и јачању сарадничке културе у колективу, али и стварању додатне видљивости установе на међународном нивоу. При томе, не би требало занемарити ни чињеницу да овакав ангажман запослених омогућава директну материјалну надокнаду за ангажман, будући да финансијски аспект увек представља значајан мотивишући фактор који подстиче активније укључивање појединаца и одрживост оваквих активности.

Позиционирање Београда као дестинације за Еразмус+ обуке – Школа би требало да стратешки унапређује свој углед као центра иновативне и међународно оријентисане аутентичне образовне праксе, уз истовремено позиционирање Београда као препознатљиве дестинације за Еразмус+ обуке, студијске посете и професионална усавршавања. У том смислу, посебан потенцијал имају програми који интегришу образовање, културу, дизајн и локално наслеђе, као што су *School visits in Belgrade: Serbian educational system, history and culture* и *Memorial landscapes of Belgrade: Education and the culture of memory*, јер омогућавају учесницима стручно усавршавање кроз дубље разумевање друштвеног и културног контекста средине. У развоју оваквих иницијатива потребно је развијати сарадњу са другим школама, институцијама културе, стручним удружењима и организацијама из локалне средине како би се креирали садржајно богатији програми и Београд додатно позиционирао као европски центар образовних и културних размена. Посебно важна сарадња може бити са Туристичком организацијом Београда, јер може допринети промоцији града као образовне и културне дестинације, организацији аутентичних посета и креирању пратећих културних програма за учеснике обука.

Развој нових партнерстава кроз обуке и студијске посете – Школа би требало да обуке, студијске посете и програме мобилности посматра не само као облике професионалног усавршавања, већ и као важне механизме за развој нових партнерстава и ширење међународне мреже сарадње. Предложени програми обука показују висок ниво применљивости у различитим образовним контекстима и могу бити привлачни широком кругу европских партнера, што отвара значајан простор за успостављање нових сарадњи. Посебно је значајно што су ове теме веома разноврсне, па та тематска ширина омогућава сарадњу са различитим типовима институција и организација широм Европе. Непосредни контакти и сарадња током реализације обука и студијских посета могу представљати основу за касније развијање KA2 пројеката, размену ученика и наставника, као и развој дугорочних међународних професионалних мрежа. Истовремено, систематско ширење мреже партнера за KA2 пројекте представља важан развојни смер, који омогућава унапређење програма обука, студијских посета и професионалних усавршавања.

Повећање медијске видљивости Школе у овој области – Иако Школа већ поседује добар ниво медијске видљивости, потребно је наставити са њеним стратешким унапређивањем, посебно у сегменту међународне сарадње, реализације обука и представљања иновативних образовних пракси. Значајно је континуирано промовисати различите активности, примере добре праксе, продукте и резултате ученичког и наставничког рада у пројектима, изложбе, студијске посете и друге облике међународних партнерстава, како би се додатно афирмисала улога Школе као савремене, отворене и развојно оријентисане установе. Посебну пажњу потребно је посветити медијској промоцији програма које је Школа развила као потенцијални екстерни провајдер обука, јер управо они представљају један од најснажнијих показатеља њених кадровских и организационих капацитета. Представљање програма као што су: *DIGI-CRAFT 4.0: Интегрисани CAD/CAM дизајн процеси у савременој настави, Reading the City Layers: Innovative Methodologies for Teaching Heritage and Identity, The Design Playground Model: Mastering International Project Leadership in VET* и *EXPO 2027 Legacy: Empowering teachers for global challenges and innovations* може значајно допринети препознатљивости Школе у ширем образовном простору. На тај начин, Школа се не позиционира само као учесник међународних активности, већ као препознатљив центар образовних иновација, креативности и интернационализације у области средњег стручног и уметничког образовања и васпитног рада.

5. ЗАКЉУЧАК

Процес сарадничког учења и Завршни извештај обезбеђују стратешки инструмент који истовремено подржава развој Школе и пружа Министарству просвете поуздану основу за доношење одлука и широку примену унапређених модела у стручном образовању. Овај приступ омогућава интегрисано, систематско и развојно усмерено осигурање квалитета које се може користити као референтни оквир и у другим стратешким плановима Министарства.

Завршни извештај представља свеобухватну, аналитички утемељену и развојно усмерену повратну информацију о процесу сарадничког учења, спроведеног у Техничкој школи „Дрво арт" у Београду на тему „Међународна сарадња".

Процес је обухватио припремне активности, израду Извештаја о самовредновању, упућивање додатних питања и давање одговора на њих, реализацију два дела радионице сарадничког учења, непосредан увид у активности Школе и резултате Међународне креативне радионице „Дизајн игралиште – Design Playground", као и анализу добијених информација и свеобухватну рефлексију.

Следећи кораци:

- Израда Акционог плана за унапређење, након добијеног Завршног извештаја и његове анализе у оквиру Школског тима.
- Завршни извештај ће бити постављен на званичном сајту Министарства просвете.
- Праћење и извештавање о напретку дванаест месеци након остваренog процеса сарадничког учења.

Активно учешће свих релевантних актера омогућило је критичко преиспитивање постојеће праксе, конструктиван дијалог и размену искустава са представницима међународних партнерских институција. Учесници су показали висок степен професионалне отворености, саморефлексивности и развојне оријентације, као и спремност да, и поред високог нивоа постигнућа у овој теми, преиспитују сопствене моделе рада и траже нове прилике за унапређивање. Сараднички тим је пружио стручне, реалистичне и конкретне препоруке, усмерене на јачање одрживости интернационализације, ширење круга запослених укључених у међународне активности и даље стратешко позиционирање Школе у европском образовном простору.

Техничка школа „Дрво арт" показала је висок ниво професионалне зрелости, организационе стабилности и визионарског приступа у сагледавању сопствених капацитета, развојних потреба и будућих праваца деловања. Посебно је занимљиво што је за тему процеса сарадничког учења одабрана област у којој Школа остварује изузетне резултате и у којој се, по квалитету и обиму активности, може сврстати међу најуспешније школе у Републици Србији. Континуитет међународне сарадње током готово две деценије, велики број партнерстава, значајан број мобилности ученика и запослених, препознатљивост Међународне креативне радионице „Дизајн игралиште – Design Playground", као и висок ниво укључености наставника у различите облике интернационализације, јасно потврђују да се ради о развијеном и циљано грађеном и промишљено усмераваном моделу образовне изузетности.

Посебан квалитет процеса огледа се у чињеници да Школа међународну сарадњу не посматра као издвојену или протоколарну активност, већ као интегративни механизам који повезује све аспекте рада школе. Међународни пројекти, мобилности, eTwinning активности,

партнерства са школама и институцијама из различитих европских земаља, као и развој аутентичних модела учења заснованих на искуству и реалним радним процесима, допринели су позиционирању Школе као препознатљивог, поузданог и респектабилног међународног партнера. Посебан квалитет активности интернационализације огледа се у томе што истовремено подржавају инклузивно образовање, развој даровитости, социјалну укљученост, културу целоживотног учења и васпитни рад, чиме Школа своје развојне циљеве усклађује са савременим европским и националним образовним политикама.

Анализирани подаци указују да висок ниво развијености међународне сарадње отвара и нове развојне изазове, пре свега у области одрживости постојећег модела, равномернije расподеле одговорности и ширег укључивања запослених у процесе планирања, писања, управљања и евалуације пројеката. Управо у томе се препознаје висок ниво професионалне зрелости, јер се уочени изазови сагледавају објективно и проактивно, без умањивања остварених домета Школе у овој области, али и без избегавања критичког преиспитивања. Потреба за додатним оснаживањем компетенција запослених, превазилажењем језичких и административних баријера, развојем сложенијих међународних пројеката и постепеним јачањем улоге Школе као потенцијалног екстерног провајдера обука у оквиру Еразмус+ програма, представљају логичне наредне кораке у њеном развоју. Важно је истаћи да су програми обука и модели рада, који су представљени током радионица сарадничког учења, процењени као изузетно квалитетни, применљиви, иновативни и добро методички осмишљени. Представљени концепти потврдили су да Школа располаже не само искуством у реализацији међународних пројеката већ и капацитетом да сопствену праксу, засновану на савременим педагошким приступима, дигиталним технологијама, интердисциплинарности, пројектном учењу и одрживом развоју, трансформише у изузетно квалитетне програме стручног усавршавања наставника. Оваква оријентација додатно учвршћује позицију Школе као једног од носилаца промена и лидера у систему средњег стручног и уметничког образовања и васпитања.

Интернационализација у Техничкој школи „Дрво арт” не представља само организациони и пројектни оквир већ стратешки концепт развоја који подстиче проактивност, отвореност, иновативност и целоживотно учење. Школа која гради овакве облике сарадње постаје простор у коме се образовање не своди на усвајање стручних знања и вештина, већ се развијају компетентни, креативни, социјално одговорни и интеркултурално освешћени млади људи. Стога, даљи развој међународне сарадње, јачање капацитета запослених, ширење партнерске мреже и развој одрживих модела интернационализације не представљају само могућност за додатно унапређивање рада Техничке школе „Дрво арт” већ и значајан допринос развоју савременог, инклузивног, креативног, динамичног, аутентичног и на европским вредностима заснованог система образовања и васпитања у Републици Србији.

Прилог 1.

ДОДАТНА ПИТАЊА У ОКВИРУ АКТИВНОСТИ
„МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА“
ТЕХНИЧКА ШКОЛА „ДРВО АРТ“, СТАРИ ГРАД, БЕОГРАД

SWOT анализа

1. *Колико наставника стручних (и којих струка), а колико наставника општеобразовних предмета је до сада било укључено у међународне активности? Колико њих је учествовало у три и више пројеката?*

Критеријум је да је неко био укључен у неку активност у области интернационализације и да је путовао у иностранство у оквиру исте. Нису узимани у обзир једноставнији случајеви попут примања посете часовима наставника из иностранства, учешће у анкети или трибини у Школи ако је то била једина активност и сл.

Није рачунато помоћно-техничко особље јер не учествује у таквим активностима.

Категорија	**Број укључених**	**Укупан број**	**% укључених**	**Учествовали у 3+ активности**
Стручни – обрада дрвета	8	13	61,54	3
Стручни – практична настава (обрада дрвета)	5	8	62,50	2
Стручни – пајзажна архитектура	7	11	63,64	5
Стручни – ликовна култура	7	10	70	0
Општеобразовни	8	23	34,78	1
Стручни сарадници	3	4	75	1
Директорка и административно особље	3	4	75	1
УКУПНО	41	73	56,16	13 (17,81% свих, 31,71% укључених)

2. *У којој мери и на који начин школа користи могућности европске платформе за сарадњу школа и наставника eTwinning?*

До сада је школа реализовала два eTwinning пројекта, док је припрема за трећи пројекат у току. Европска платформа eTwinning активно се користи за проналажење и успостављање партнерстава када постоји дефинисана пројектна идеја и потреба за међународном сарадњом.

Партнер у једном од реализованих пројеката пронађен је управо путем платформе, а на исти начин обезбеђен је и партнер за пројекат који је тренутно у фази припреме. Наведене

партнерске школе нису нам биле познате од раније, већ су циљано одабране и контактиране преко платформе, у складу са потребама и циљевима конкретног eTwinning пројекта.

Процес (само)вредновања

3. *На који начин школа развија предузетничко образовање и предузетнички дух ученика?*

Осим у оквиру предмета Предузетништво, предузетнички дух код ученика се развија кроз ваннаставне активности попут Међународне креативне радионице „Дизајн игралиште – Design Playground“ на изради прототипова намештаја и кроз излагање радова на изложбама и сајмовима. Ученици, посебно на смеру Техничар за обликовање намештаја и ентеријера, пролазе кроз цео процес од развоја идеје до реализације финалног производа. Осим наведене активности, која се реализује сваке године, ученици се укључују и у разне локалне пројекте у оквиру којих треба да развијају предузетничке идеје. Понекад је то у оквиру каријерног вођења и учешће у радионицама које реализују факултети.

Укључивање већег броја ученика се реализује кроз планирање активности Ђачког парламента које су подржане од стране Школе и на тај начин се систематски током школовања код свих ученика подстиче предузетнички дух. Ученици кроз делегирање идеја, осмишљавање активности и њихове реализације најбоље разумеју како могу да допринесу себи и заједници.

Једна од будућих активности могла би да буде пријава на такмичење https://ntpark.rs/innovnation-competition-serbia/

Визија Школе

4. *Какве су могућности за сарадњу и да ли је школа до сада остваривала међународну сарадњу са школама из ваневропских држава (нпр. Јапан, Јужна Кореја, Кина, САД, бивше совјетске републике – Руска Федерација, Азербејџан, Таџикистан, Узбекистан...)?*

Могућности за сарадњу са наведеним земљама постоје, било да неке од њих саме подстичу исту, било преко Еразмус+ пројеката. Наиме, школе које имају акредитацију, имају право да до 20% средстава потроше на тзв. инернационалне активности које подразумевају сарадњу са земљама које немају право учешћа у Еразмус+ програму. Било је покушаја сарадње са некима од њих попут Јерменије, Грузије, Ирана… Током припремних састанака, искристалисали су се изазови који негативно утичу на реализацију сарадње.

Јерменија – недовољно знање енглеског језика и недовољно развијена професионална култура, попут поштовања туђег времена, рокова и прихватање сопствене одговорности.

Грузија – политичке промене и различит третман ЕУ пројеката од стране власти.

Иран – јавне школе немају аутономију, све се одвија преко министарства просвете. Нестабилна политичка ситуација. Била је договорена посета приватних школа, али није реализована због политичке ситуације.

Теоретски, преко Еразмус+ пројеката за изградњу капацитета у области стручног образовања и обуке (Capacity building in the field of Vocational Education and Training), могуће је сарађивати са школама из скоро целог света (тренутно без Руске Федерације). Међутим, то су изузетно захтевни пројекти који подразумевају поуздано партнерство са најмање једним искусном институцијом из земље која има право учешћа у Еразмус+ програму и две институције ван Програма чији капацитети треба да се развијају. Било је разговора на ту тему са неким од

постојећих партнера. Или су недовољно искусни што умањује могућност да пројекат буде прихваћен или нису спремни да се упусте у тако захтевне и нове пројекте. Осим тога, поставља се питање пословне сарадње са институцијама чији капацитети би требало да се развијају, тј. да ли су у стању и спремни да изнесу један тако захтевам пројекат. Национална агенција – Фондација Темпус организовала је сусрет представника школа из Србије и Македоније са заинтересованим институцијама из др. земаља Западног Балкана. Резултати нису оптимистички.

Бавећи се одговором на ово питање, неке од колега, чланова Тима за интернационализацију, испитале су могућности сарадње са неким од земаља за које мисле да би постојало интересовање у нашој школи:

- Јапан. Ученицима је веома интересантна због цртаних и анимираних садржаја који су њима доступни и мислим да би због тога били мотивисани и за друге садржаје. Тренутно је отворен конкурс POPOS, предвиђен као једнократна, неповратна помоћ. Сем прихватања општих начела POPOS програма, амбасада Јапана не поставља посебне услове и/или захтеве. Најчешћи примери реализованих донација су: реконструкција зграда школе и вртића (најчешће је то замена прозора и врата или реконструкција мокрог чвора, крова и подова) https://www.ceup.rs/fondovi/konkurs-ambasade-japana---projekte-za-osnovne-potrebe-ptanovni-tva-popos---srbija/154
- Јужна Кореја. Као и у случају Јапана младима веома блиска култура која путем друштвене мрежа ТикТок доноси трендове и одређену естетику коју видимо и у ходницима школе и записану на клупама. Канцеларија за образовање града Сеула (SMOE) отворила је позив за српске школе за учешће у Међународном заједничком програму (International Joint Class – IJC) за школску 2026/2027. годину. Овај програм омогућава дигитално повезивање и заједничке часове са школама из Сеула. https://seoul.mfa.gov.rs/lat/mediji/najave-i-obavestenja/poziv-srpskim-skolama-za-ucesce-u-medjunarodnom-zajednickom-programu-sa-skolama-iz-seula#:~:text=Kancelarija%20za%20obrazovanje%20grada%20Seula%20(Seoul%20Metropolitan,Class%20%2D%20IJC)%20za%20%C5%A1kolsku%202026/2027.%20godinu.
- САД: "Job Shadowing" у Америци је изузетно популаран под називом Teacher Exchange или School Visit.Школе су поносне на своју опрему и ваннаставне активности (спорт, клубови, предузетништво) и отворене да гости колеге из Европе подижу њихов "међународни рејтинг". У Европи се сарађује са школом као институцијом, а у Америци је кључни School District (школски округ). За организовање посете потребно је одобрење надлежног округа, а не само директора школе. Предузетништво је у њиховим школама веома развијено и такав пројекат можемо да предложимо за сарадњу. Конкретни програми који ово омогућавају су:
  - Sister Schools програм: Ово је најефикаснији начин. Школа из Србије се "побратими" са школом у САД. Размењују се материјали дигитално, а једном годишње се организују узајамне посете наставника ради посматрања наставе.
  - IREX и Fulbright: Ове организације су главни мостови. Они редовно објављују конкурсе за побратимљене школе где наставници из Србије одлазе на две недеље у САД да "уче посматрањем" у њиховим учионицама.
    Тренутно су отворени конкурси: https://rs.usembassy.gov/2026-2027-fulbright-teaching-excellence-and-achievement-program/
    https://rs.usembassy.gov/request-for-proposals-serbia-english-access-scholarship-program-implementation/

Кључна питања

5. *Које стратегије сматрате најефикаснијим, осим финансијске надокнаде, да би се мотивисали запослени да учествују у припреми, писању, управљању и евалуацији међународних пројеката? Који је оптималан број запослених које би требало укључити у писање и управљање пројеката?*

Већина сматра да је финансијска надокнада најзначајнији вид мотивације запослених за писање и управљање пројектима. Индикативно је да у то не рачунају индиректне финансијске добитке које остварују у оквиру одређених пројеката који то омогућавају попут исплаћивања максималне суме за индивидуалну подршку у оквиру Еразмус+ пројеката а не реалних трошкова нпр.

Поред материјалне мотивације, на неке наставнике, мотивишуће делују/ би деловали:

- професионално унапређење,
- јавно препознавање и вредновање ангажовања запослених,
- упознавање са значајем конкретног пројекта за Школу и потенцијалним добробитима које би донео,
- могућност да учешће у међународној сарадњи буде признато као формално стручно усавршавање,
- заједничке активности са другим запосленим,
- повећање аутономије у раду,
- стицање нових вештина,
- укључивање у професионалну мрежу на регионалним, европском или светском нивоу,
- повећање каријерних могућности,
- путовања.

Оптималан број особа који би требало да буде укључен у писање и управљање пројектима је најмање четири. Било би боље да их буде и више и да буду „специјализоване“ за одређене врсте пројекта и да свака од њих има асистента.

Концепт активности

6. *На којим међународним излагањима бисте желели да ваши ученици представе своје радове (размотрити за све образовне профиле)?*

- Изложба у граду Порденоне у Италији у току 2027. године. Те године, Град ће бити италијанска престоница културе. Наша школа сарађује са школом из ове области. Председник општине је бивши директор партнерске школе. Могу да учествују обрада дрвета и графика.
- Сајам Habitat у Валенсији, Шпанија. Може да учествује обрада дрвета.
- Wanted Design NYC, у Њујорку, САД. Може да учествује обрада дрвета.
- Сајам намештаја у Шангају. Може да учествује обрада дрвета.

Пејзажна архитектура није изразила интересовање за међународно излагање.

Ликовна култура није доставила конкретне предлоге.

7. *Да ли је Техничка школа „Дрво арт“ до сада акредитовала неке програме стручног усавршавања наставника, васпитача и стручних сарадника у Републици Србији? Уколико јесте, наведите које и у којим циклусима стручног усавршавања?*

Акредитовани програми:

416 Породица у вртлогу дроге – водич за васпитаче. Година 2008/09.

605 Оспособљавање приправника за самосталан образовно-васпитни рад кроз припрему за полагање испита за лиценцу. Година 2009/10.

704 Професионализација одељењских старешина у сарадњи са родитељима. Година 2009/10.

289 Израда оперативних планова за постизање исхода. Година 2010/11.

561 Оспособљавање приправника за самосталан образовно-васпитни рад кроз припрему за полагање испита за лиценцу. Година 2010/11.

586 Професионализација одељењских старешина у сарадњи са родитељима. Година 2010/11.

606 Аутоматско програмирање и управљање CNC глодалицом за финалну обраду дрвета. Година 2014/15. и 2015/16.

8. *Полазећи од постојећих људских и материјалних ресурса, коју врсту обука би школа могла да припреми и реализује у својству екстерног провајдера обука у оквиру Еразмус+ програма?*

- Classroom management for teachers
- Understanding and supporting students with fewer opportunities
- Active Art: understanding and enjoying art in the classroom and beyond
- Social and emotional learning for successful schools
- Stress management for educators
- Preventing and intervening in bullying
- Conflict management in schools
- The 4Cs: Creativity, Critical thinking, Communication and Collaboration in schools
- Leadership and management for school principals
- Human resources development in education
- School visits in Belgrade: Serbian educational system, history and culture
- The Design Playground model: Organizing sustainable international workshops in VET
- EXPO 2027 Legacy: Empowering teachers for global challenges and innovations
- Memorial landscapes of Belgrade: Education and the culture of memory

Прилог 2.

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ

EQAVET

ДРВОАРТ

NRTS
Nacionalna Referentna Tačka Srbije

РАДИОНИЦА САРАДНИЧКОГ УЧЕЊА У СИСТЕМУ СРЕДЊЕГ СТРУЧНОГ ОБРАЗОВАЊА – „МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА"

АГЕНДА

3. 3. 2026. године, Техничка школа „Дрво арт", Београд

ПРОГРАМ РАДА	
Време	**Активности**
10.00 - 10.15	Добродошлица и представљање учесника – Школски тим
10.15 - 11.15	**I део –** Приказ тематског Извештаја о самовредновању (PowerPoint) – Школски тим
11.15 - 11.30	Групна дискусија, пружање повратних информација на питања учесника радионице

6. 3. 2026. године, Музеј примењене уметности, галерија „Жад"

ПРОГРАМ РАДА	
Време	**Активности**
18.00 - 19.00	Изложба радова насталих на Међународној креативној радионици „Дизајн игралиште – Design Playground", тема: подна лампа

13. 3. 2026. године, Техничка школа „Дрво арт", Београд

ПРОГРАМ РАДА	
Време	**Активности**
15.00 - 15.15	Добродошлица и представљање учесника – Школски тим Представљање циљева и очекиваних исхода процеса сарадничког учења – Сарадnички тим
15.15 - 16.30	**II део –** Представљање кључних питања из Извештаја (PowerPoint) – Школски тим; Пружање повратних информација на кратка питања учесника радионице
16.30 - 16.45	Пауза за кафу и освежење
16.45 - 17.30	**III део –** Представљање обука које би школа реализовала као екстерни провајдер у оквиру Еразмус+ програма – Школски тим и партнери
17.30 - 18.00	Групна дискусија и рефлексија у односу на кључна питања – сви учесници
18.00 - 18.30	Интерна сесија Сарадничког тима на рефлексији приказаних активности и групне дискусије, припрема за давање повратне информације
18.30 - 18.45	**IV део –** Извештавање и повратна информација – Сарадnички тим
18.45 - 19.00	Представљање наредних корака и активности – Сарадnички тим; Сумирање и евалуација (попуњавање упитника) – Сарадnички тим; Затварање радионице – Школски тим

Прилог 3.

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ

EQAVET

ДРВОАРТ

NRTS
Nacionalna Referentna Tačka Srbije

РАДИОНИЦА САРАДНИЧКОГ УЧЕЊА У СИСТЕМУ СРЕДЊЕГ СТРУЧНОГ ОБРАЗОВАЊА
Техничка школа „Дрво арт", Београд

ЕВАЛУАТИВНИ УПИТНИК

Поштовани сарадници,

Пред Вама се налази кратак евалуативни упитник чији је циљ прикупљање повратних информација о корисности и ефективности процеса и резултата сарадничког учења. Ваши одговори представљају значајан допринос унапређивању квалитета и даљег развоја овог процеса у будућности.

Упитник је анониман, а добијени подаци користиће се искључиво у сврху евалуације.

1. У процесу сарадничког учења учествовао/ла сам као:

☐ Представник институције система
(МП, АЗК, ЗВКОВ, ЗУОВ, ШУ, КЗДО)

☐ Представник школе
(директор, помоћник директора, стручни сарадник, ОПН, наставник)

☐ Независни експерт

☐ Нешто друго (наведите): _____

2. Молимо Вас да на скали од 1 до 5 оцените следеће тврдње:
(1 – у потпуности незадовољан/на; 5 – у потпуности задовољан/на)

Питање	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
2.1. Колико сте задовољни укупном организацијом процеса сарадничког учења?	☐	☐	☐	☐	☐
2.2. Колико сте задовољни усменом повратном информацијом сарадничког тима током радионице сарадничког учења на тему „Међународна сарадња"?	☐	☐	☐	☐	☐
2.3. У којој мери је процес сарадничког учења био користан из перспективе делокруга надлежности институције/организације у којој радите?	☐	☐	☐	☐	☐
2.4. У којој мери је динамика реализације активности била адекватна?	☐	☐	☐	☐	☐

	1	2	3	4	5
2.5. У којој мери сте имали прилику да равноправно учествујете и доприносите читавом процесу?	☐	☐	☐	☐	☐
2.6. Процените успостављену атмосферу поверења и отворености свих актера (школски тим, сарадnички тим, независни експерти) током сарадничког учења?	☐	☐	☐	☐	☐
2.7. У којој мери је процес сарадничког учења допринео Вашем професионалном развоју?	☐	☐	☐	☐	☐

3. Од до сада реализованих активности у процесу сарадничког учења, које бисте издвојили као најкорисније?

_____
_____
_____
_____

4. Имајући у виду Ваше укупно искуство у процесу сарадничког учења, шта бисте издвојили као најмање корисно?

_____
_____
_____
_____

5. Да ли бисте колегама из других школа/институција препоручили учешће у овом процесу? Молимо Вас да кратко образложите одговор.

_____
_____
_____
_____

6. Која је Ваша кључна препорука за унапређивање процеса сарадничког учења?

_____
_____
_____
_____

7. Који услови су неопходни да би процес сарадничког учења имао дугорочни ефекат у Вашој установи?

_____
_____
_____
_____

Хвала Вам на сарадњи и активном учешћу у процесу сарадничког учења на тему
„Међународна сарадња"!

Прилог 4.

03

149-01
21.01.2026

ОТВОРЕНИ ТЕЛЕГРАМ

АМБАСАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ СЕУЛ
EMBASSY OF THE REPUBLIC OF SERBIA SEOUL

55, Sejong-daero, Jung-gu, Seoul 04513, Republic of Korea (Booyoung Taepyeong Building) 서울특별시 중구 세종대로 55 (부영태평 빌딩)
T.+82-2-797-5109 ▪ F.+82-2-790-6109
srb.emb.repkorea@mfa.rs

Број: 034/2026
Датум: 19.01.2026.

Хитност: **ХИТНО**
Укупан број страница: **1**

Прима: МСП – КМСП, ДС, ГС, СБИЛ, ОМКПНТСС, ОДАЗАП
Ван МСП – Министарство просвете

Предмет: Могућност учешћа српских школа у Међународном заједничком програму Канцеларије за образовање града Сеула - позив за школску 2026. годину

Канцеларија за образовање града Сеула (Seoul Metropolitan Office of Education - SMOE) обратила се Амбасади у вези са позивом за учешће српских школа у Међународном заједничком програму (International Joint Class - IJC) за школску 2026/2027. годину. Канцеларија за образовање града Сеула спроводи програм IJC који повезује школе из Сеула са школама широм света кроз онлајн и офлајн сарадњу, омогућавајући заједничке наставне активности кроз онлајн платформе и личне посете. У школској 2025. години, у програму је учествовало 358 школа из 33 земље, остварујући значајне резултате кроз размену култура и заједничке дискусије о глобалним темама, при чему је програм фокусиран на размену искустава, заједничко учење о културама учесника и дискусије о питањима од глобалног значаја. Представници Одељења за међународну сарадњу задуженог за програм IJC, упутили су позив Амбасади да промовише могућност учешћа српских школа у овом програму, уз изражену захвалност на досадашњој сарадњи са амбасадама у Кореји у вези са регрутовањем иностраних школа и истакнуто интересовање за укључивање школа из Србије.

Програм нуди **две форме сарадње**: онлајн размену и заједничке часове преко платформе, као и личне посете школа из Кореје школама у Србији и обрнуто. Школе заинтересоване за онлајн размену или посете школама из Сеула могу да се пријаве путем званичног сајта програма (https://ijclass.sen.go.kr/Application), уз додатне информације доступне на следећим линковима: онлајн брошура (https://leaflet-ijclass.co.kr/), оперативни приручник са студијама случаја (https://service.sen.go.kr/resources/ebook/2023operationalCase/#page=1) и видео приручник на енглеском језику (https://youtu.be/jkePnYYFopI). **Рок за пријављивање ће бити почетак марта о.г**, а за додатне информације надлежни у школама могу да контактирају канцеларију слањем мејла или директног одговора на достављено обавештење.

Сматрамо да би учешће српских школа у овом програму допринело јачању образовних веза између две земље, размени искустава и упознавању младих људи са културама две државе, те **препоручујемо да надлежно министарство разматри промоцију овог програма међу основним и средњим школама у Србији**. За све додатне информације, контакт особа је госпођа Дае-ун Јанг (Daeun Yang), службеник за образовање у Одељењу за међународну сарадњу, коју је могуће контактирати директно путем Канцеларије за образовање града Сеула.

АМБАСАДОР

Немања Грбић